

Biskop Arne Fjellbus kirke- og samfunnspris.

Biskop Arne Fjellbu representerte gjennom hele sitt presteliv en kulturåpen og samfunnsengasjert folkekirkelighet. Grunnlaget for hans sterke sosiale ansvarfølelse ble lagt mens han var ungdomsarbeider i Tøyen småkirkemenighet i Oslo. Som prest i Nidaros domkirke engsjerte han seg i 1920-årenes sosiale utfordringer for husløse og arbeidsledige i byen. Gjennom foreningen Norden arbeidet han for å bidra med humanitær hjelp til Finland under vinterkrigen i 1939, et engasjement som ble videreført da Molde, Kristiansund, Steinkjer og Namsos ble bombet i krigens første dager.

1. februar 2017 er det 75 år siden domprost Arne Fjellbus dramatiske protest mot Quislings totalitære nazistyre.

Allerede høsten 1940 tok Fjellbu initiativet til en lokal kirkelig front mot NS-styret.

Våren 1941 oppsøkte Fjellbu NS-myndighetene i Trondheim for å protestere mot de kollektive aksjonene mot jødene som var i sin begynnelse. Slik stod han opp for et lite innvandrermiljø og et sårbart minoritetssamfunn lenge før noen kunne ane hva som skulle ramme jødene – også i Norge.

Søndag 1. februar 1942 ønsket nazistyret å markere Vidkun Quislings innsettelse som ministerpresident på Akershus ved menighetens gudstjeneste i Nidarosdomen. Domprost Arne Fjellbus protest, mot og klarsyn var avgjørende som opptakt til at kirkekampen i Norge tok en endegyldig vending.

Arne Fjellbus motstand og protest førte til at han ble avsatt som domprost. Forholdet mellom kirken og nazistyret var allerede sterkt betent. Avsettelsen ble slik den utløsende faktor for kirkens brudd med NS-myndighetene. 24. februar 1942 nedla først biskopene og senere 645 av 699 prester i offentlig stilling, sine embeter som statens embetsmenn. Slik styrket og bekreftet Arne Fjellbus protest kirkens posisjon og bidro til en samlet protesthandling som ble en viktig faktor både i kampen mot en totalitær statsmakt og ideologi.

Både i norsk kirkehistorie og i historien om motstands- og kirkekampen under andre verdenskrig, har biskop Arne Fjellbu fått sin velfortjente plass. Biskop Arne Fjellbu og kirkekampen, fortjener imidlertid oppmerksomhet og bevisstgjøring om fortsatt aktualitet.

Også etter krigen markerte Arne Fjellbu seg som en visjonær og uredd kirkeleder med et sterkt samfunnsengasjement. Skatval-møtene som han tok initiativ til i 1940- og 1950-årene, hadde til hensikt å åpne for dialog mellom kirken og viktige sektorer innenfor kultur- og samfunnsliv. I kampen for kvinners prestetjeneste og for kirkelig vigsel av fraskilte, var Fjellbu en av de som tidlig viste vei.

På den internasjonale arena var biskop Fjellbu aktiv både i Kirkenes verdensråd og i Det lutherske verdensforbund. Her hjemme var han bl.a. generalsekretær i Flyktningehjelpen fra 1956 – 1960.

Nidaros bispedømmeråd ønsker med opprettelse og tildeling av Biskop Arne Fjellbus kirke- og samfunnspris å hedre hans minne, hans mot og klarsyn i møte med en totalitær ideologi og en brutal og hensynsløs statsmakt. Samtidig skal prisen få minne oss om at de verdier som har formet vårt samfunn, bare kan sikres og bevares gjennom vedvarende engasjement, våkenhet og modig forsvar. Kristne og humanistiske verdier har til alle tider blitt utfordret. Kirke og samfunn vil derfor alltid trenge mennesker som med mot og klarsyn, er en tydelig stemme i kampen for menneskeverd, for de krenkede, de marginaliserte og de minste.

I vår historie har også kirken, som en stor samfunnsaktør, forvaltet stor makt og innflytelse. Gode maktpersoner og en god maktutøvelse kan bare sikres gjennom kritisk etterprøving og sunn selvkritikk. Også kirken trenger å la sine ledere og verdier, sannheter og holdninger etterprøves.

Når vi ser oss tilbake, må vi erkjenne at kirken burde stått for andre verdier og synliggjort andre holdninger i etterkrigstidens forhold til krigsbarna og NS-barna. Det er mulig å forstå, men enda mer på sin plass å beklage den behandlingen disse ble utsatt for både i lokalsamfunn og på riksplan. Det samme vil samene og de reisende, kvinner og homofile kunne hevde.

En kirke som bærer Martin Luthers navn, må erkjenne at også arven etter Martin Luther inneholder mye som burde vært ugjort og usagt. Dette er det viktig å erkjenne samtidig som vi verdsetter det som var umistelig verdifullt, visjonært og modig. Vi må erkjenne og beklage når det er på sin plass. Slik kan vi bidra til forsoning og til at de forhold som kaller på en uforbeholden unnskyldning ikke får overskygge det som er verdifullt og viktig.

Også kirken må i viktige samfunns og verdispørsmål, være villig til å erkjenne, men også beklage at den ikke har evnet å vært mye annerledes enn samfunnet for øvrig. Det er aldri enkelt å være noe annet enn barn og speil av sin samtid. Men vårt kall var og er å være lys og salt - slik biskop Fjellbu framstod 1. februar i 1942.

Med Biskop Arne Fjellbus kirke- og samfunnspris ønsker bispedømmerådet å gi heder og anerkjennelse til stemmer og personer som i dagens debatt og samfunnsliv, har vist og viser noe av det samme mot og klarsyn som biskop Fjellbu - mot til nødvendig maktkritikk for slik å gi oppmerksomhet til og fremme bevisstgjøring rundt grunnleggende kristne og humanistiske verdier i kirke og samfunn.